En wat is dan de eerste uitwerking van deze overdenking bij Gods kind? Is het niet, dat hij schrikt bij het opmerken, hoe hij tal zelfs van wondere uitreddingen schier geheel uit zijn geheugenis had laten wegvloeien?

Hij leeft nu weer terug in zijn verleden. Hij doorleeft nog eens met beving in het hart de bange stormen die hij is doorgekomen. En nu komt het hem weer voor den geest, hoe hij toen worstelde om redding, nauwlijks op redding meer hopen dorst, en toen eindelijk toch die redding kwam, danken kon met een innigheid, alsof hij althans deze weldadigheid zijns Gods nimmer, nimmer meer zou kunnen vergeten.

En toch nu hij er weer aan denkt, nu ontdekt hij tot zijn zelfbeschaming hoe er desniettemin twee, drie en meer jaren van zijn leven konden voorbijsnellen, dat hij er toch niet aan gedacht had, het toch uit zijn herdenking had laten wegglippen, en den herhaalden dank voor de verleende genade schandelijk had verzuimd.

En dat niettegenstaande hij sinds zoo keer op keer Psalm 103 had gezongen. o, Dan heette het weer uit de volle borst: »Vergeet niet één van zijn weldadigheden!" en die dat zong, zong er zijn eigen oordeel in uit.

Helaas, zoo zijn wij, hulpelooze, koude, ongevoelige, zondige wezens.

God de Heere goed genoeg om te worden aangeloopen in den dag der benauwdheid. Een heerlijk God om in den nood onze Redder te zijn. En, o, zoo gretig zijn vertroostend aangezicht gezocht, als de ziel in ons overstelpt is.

Maar als Hanna haar kind maar heeft, of Hiskia maar weer van ziek gezond wordt, of Jonas maar weer uit het ingewand van het dier gered is, dan is het of het *vergeten* van Gods weldadigheden ons opzet en het *niet* herdenken van zijn trouw onze toeleg was.

Ge zoudt zoo zeggen, zulk een angst had u zoo diep geroerd, zulk een wondere redding u zoo machtig aangegrepen, dat het niet uit uw gedachtenis weg moest *kunnen* gaan. En toch, niet lang meer of heel andere dingen verdrongen de heugenis van de goedertierenheden des Heeren, en gij gingt in vergetelheid van zijn liefde uw weg.

o, Dat gedachtelooze roepen: »Heere, als Gij mij zult hebben uitgered, zal ik uwer in eeuwigheid gedenken", het getuigt zoo tegen ons.

Ons innerlijk wezen staat zoo diep zelfs beneden de gelofte, die over onze lippen kwam.

En dan viel er nu alleen nog maar sprake van die wondere, machtige, aangrijpende weldadigheden des Heeren, die zoo schijnbaar onuitwischbaren indruk op ons hadden gemaakt, en die op de hoogtepunten van ons leven ons dan ook weer overstralen met haar lieflijken glans.

Maar in ons zingen lag *veel meer*.

We zongen: »Vergeet nooit *één* van zijn weldadigheden", en we voegden er nog bij: „Vergeet ze niet, *het is God* die ze u bewees!"

En nu nog eens de vraag: Wat is daarvan terecht gekomen?

Want er volgt ja: »Die al uw krankheden geneest", maar er gaat aan die herinnering van onze uitreddingen uit nood en dood, nog iets heel anders vooraf.

»Vergeet", zingt de Psalmist, »geene van zijne weldaden," en dan volgt er onmiddellijk dit heel andere: »*Die al uwe ongerechtigheid vergeeft.*"

En nu, het is zoo, die »genadige vergeving van onze zonden" heeft op ons een minderen indruk van weldadigheid gemaakt, maar waarom anders, dan omdat de nood onzer ziel ons minder bang dan de angst voor doodsgevaar beklemd had.

Want op zich zelf voelt ge toch wel dat Gods weldadigheid in het »vergeven van *al* uw ongerechtigheid" nog veel machtiger was, dan in het redden van uw leven.

»*Al* uw ongerechtigheid," o, wie zal uitspreken, hoe hoog die berg onzer zonden opgestapeld lag, en wie spellen, wie gissen, hoe machtig, hoe wonderbaar het ontfermen was, dat ons *al* deze ongerechtigheid vergeven kon, en *al* onze zonde wegwierp in de diepte der zee!

»Barmhartig en genadig is de Heere, lankmoedig en groot van goedertierenheid. Hij zal niet altoos twisten, noch eeuwiglijk den toorn behouden. Want zoover het Oosten is van het Westen, zoover doet Hij onze overtredingen van ons!"

En dan, de allergrootste weldadigheid des Heeren, is dat niet zijn liefde, waarmee deze Vader in de hemelen zijn verkorenen van eeuwigheid heeft gemind in den Geliefde?

En als Hij ook u dan deed komen tot de erfenis der vromen, wie de vreeze zijns naams bekoort, is dan niet juist daarin u een »weldadigheid" bewezen, die in lengte en breedte zeer verre alle andere »weldadigheid" uws Gods te boven gaat?

En toch, wie is er, die niet ook voor *die* weldadigheid den dank in zijn ziel vaak besterven liet, en ophield ook daarvoor te danken?

o, Dan genieten we wel in zijn heil, en we jubelen wel in ons kindsrecht, maar zoo dat wij die vromen zijn, die ons nu aan ons heilgoed te goed doen, zoo maar niet er ons op verheffen.

Dan wordt het »kind zijn" ons gewoonte. Alsof het zoo bij ons hoorde. En alsof het ons niet uit louter barmhartigheid geschonken ware. En we vergeten hoe we hebben tegengestaan. Erger nog, hoe we tegen zoo oneindige liefde in toch den Heiligen Geest nog telkens bedroeven konden.

En zoo mag het toch niet zijn!

Daardoor verarmt Gods volk aan rijkdom van genade. Waar het danken verstomt, versterft ook het diep besef der Eeuwige Liefde in ons binnenste.

De stomme lippen brengen een oordeel over onze ziel.

En daarom heeft de oude Psalmdichter zijn roepstem nog eens onder 's Heeren volk laten uitgaan, en het hun nog eens in de ziel doen dreunen, dat ze toch de weldadigheden huns Gods niet vergeten zouden.

En als ge in uw machteloosheid dan klaagt: »*Niet één* van zijn weldadigheden vergeten", dat *kan* ik niet, o, bidt dan, bidt dan met en voor Gods volk om indachtigmakende genade ook voor de weldadigheden uws Heeren.

En wat weldaad ge ook vergeten moogt, vergeet die ééne weldaad, dat Hij uw ziel uit den dood in het leven bracht, *nooit*.

KUYPER.

Amsterdam, 6 Juli, 1888.

Nu de Synode van Utrecht haar zittingen verdaagde in afwachting van den uitslag der Assensche Synode en de onderhandelingen, die, gelijk we hopen durven, uit de besluiten der beide Synoden zullen voortvloeien, mag een woord van erkentelijkheid niet achterwege blijven voor de wijze, waarop de kerkelijke vergadering te Utrecht zich van haar taak gekweten heeft.

Kenmerkend was al aanstonds de wering op deze vergadering van alle stijfheid, deftigheid en hoogeerwaardigheid. Van een poging om de Haagsche Synode in haar gemaniëreerde vormen, hooge titels en bureaucratischen stijl na te bootsen, viel geen zweem te ontdekken.

Het denkbeeld zelfs, dat men hier met een *hooge* kerkvergadering te doen had, kwam niet op. Dit hiërarchisme in de beschouwing en aangenomen titels schitterde door volstrekte afwezigheid. Er wierd beseft en gevoeld en beleefd, dat er in een Gereformeerde kerk wel meerdere en mindere, maar geen hoogere en lagere vergaderingen bestaan, maar dat, wat rang en eere betreft, de minste dorpskerkeraad volkomen op voet van gelijkheid stond met de talrijkste Synodale bijeenkomst.

In geen enkel rapport dezer vergadering komt dan ook de betiteling van uwe »*hooge* vergadering" of van „hoogeerwaarde" voor. Al deze uitwassen der Hiërarchie heeft men van meet af gemeden en afgesneden en, God geve, dat ze nimmer weer de zuiverheid van onze Gereformeerde kerkrechtelijke taal ontsieren komen.

Een tweede punt, waarop we de aandacht vestigen, is, dat deze Synodale vergadering niet met gesloten deuren is gehouden. Zoolang de Synode als een soort „bestuur" geëerd wierd, moest dat wel, want geen ministerraad wordt in het openbaar gehouden.

Nu echter dit geheele denkbeeld van een „hoogste kerkbestuur" of „opperste kerkelijke macht" viel, viel ook vanzelf de grendel van de Synodale deur.

Wel lag het in den aard der zaak, dat een Synode die zelve desaangaande eerst besluiten moest, geen macht bezat om spoedig genoeg publiciteit aan dit haar besluit te geven, zoodat slechts weinigen van de verleende vrijheid gebruik konden maken, maar die leden en kerkeraden tot wie het gerucht doordrong, kwamen toch ijlings op om de samenkomsten bij te wonen, en geen oogenblik is de Synode zonder toehoorders geweest.

In hoeverre het later oirbaar en doenlijk zal blijken, de publiciteit nog verder uit te strekken, laten we voorshands onbeslist. Reeds dat alle kerkeraadsleden tegenwoordig kunnen zijn, is voor ons van groote beteekenis, terwijl toch zij het zijn die uiteraard bij deze zittingen het meest belang hebben.

Ook voor publiciteit door de pers is uitstekend gezorgd. De Synode zond dagelijks aan de organen van alle richtingen een kort summier van haar acta toe, en de bladen, ook die tegen de doleantie partij kozen, namen deze berichten in hun geheel op.

Een derde punt dat ons aantrok was de snelle wijze van werken op deze Synode.

Men begreep, en terecht, dat de opgekomen opzieners niet te lang aan hun kerken mochten onttrokken worden, en dat het weken achtereen vergaderen wel bevorderlijk is aan het welig uitspruiten van een doellooze breedsprakigheid, maar allerminst geschikt kan worden geacht, om de veerkracht van zulk een vergadering te prikkelen.

Deze snelle wijze van werken is mogelijk geworden, doordien de Synode alle stukken in handen heeft gesteld van een breede commissie van advies, die telkens het agendum voor elken dag regelde, en door het zich splitsen in ondercommissiën, die haar rapporten eerst in de volle commissie aan de orde stelden, geen enkele zaak slepende hield, maar wel veel onnoodige discussie in de Synode zelve afsneed.

Door vele leden is op die wijs eerst van half tien tot half vijf en daarna van half acht tot half elf vergaderd, terwijl in den vroegen morgen en laten avond dan bovendien nog door de rapporteurs voor de rapporten en concepten wierd gezorgd.

Dat dit van enkelen veel vergde is waar; maar het goede resultaat was dan ook, dat de Synode, na Maandag 2 uur samen te zijn gekomen, reeds Dinsdagmorgen een rapport gereed vond en terstond zeer gewichtige onderwerpen ter hand kon nemen.

Op die wijze is het mogelijk geweest in vier à vijf dagen een zeer groote taak af te werken, zonder dat de degelijkheid der discussie er onder leed.

In de vierde plaats stond het ons zeer aan, dat de Synode, de beperktheid van haar eigen bevoegdheid inziende, zich onthield van alle daad, waartoe ze geen macht bezat.

De verleiding er toe was anders groot. Immers allerlei principieele vragen waren haar voorgelegd, zelfs een voorstel was ingekomen tot wijziging van een artikel der Kerkenordening.

Toch gelukte het der Synode ten deze het spoor der wijsheid niet te overschrijden.

Zij gevoelde met juisten tact, dat het niet aanging, eenerzijds ineensmelting met andere kerken te gaan zoeken, en anderzijnds zich te gaan aanstellen, als kwam het haar nu reeds toe, op eigen hand beslissingen te nemen, die straks in breeder kring toch weer aan revisie onderworpen zouden zijn.

Maar bovenal trok ons de uitnemende geest aan, die in echt catholieken zin op deze Synode dorst verraadde, den dorst van het broederhart naar uit den weg ruiming van elken hinderpaal, die aan een saamgaan met *alle* Gereformeerden in deze landen in den weg stond.

Het belang van het vaderland en van ons volk, en de beteekenis, die voor ons volksleven de weeropbloeiing van het Calvinisme kan hebben, wierd geen oogenblik uit het oog verloren.

Het was geen samenkomst van een sekte noch van een scheurkerk, maar van mannen, die gevoelen pas aan het begin van hun weg te staan, en zich bezield gevoelen van het heiligst enthousiasme, om de banier, die ze voor de eere van Christus' koningschap hoog hadden geheven, te dragen heel het land door.

In Mei veroorloofden we ons de opmerking, dat er ook aan de godgeleerde faculteit te Utrecht niet één hoogleeraar meer leeraart, die »den vollen raad Gods" belijdt.

Tegen deze opmerking is de heer Dr. Van Leeuwen, hoogleeraar te Utrecht, in verzet gekomen. Niet met tegenbewijs, maar met een persoonlijke verklaring.

Over den toon, waarin deze verklaring vervat was, zetten we ons heen.

Hem en ons zal het wel om de zaak en de zaak alleen te doen zijn.

En dan zien we ons tot ons leedwezen genoopt, onzerzijds tegenover deze verklaring van Dr. Van Leeuwen onze opmerking vol te houden.

Nu zal het ons aangenaam zijn, indien Dr. Van Leeuwen ons van het tegendeel overtuigt. Doch dan kan hij natuurlijk niet volstaan met een eenvoudige verklaring, die, hoe goed bedoeld ook, kracht van bewijs mist.

Hij behoort dan nu ter zake te komen, om den naam van den hoogleeraar of de hoogleeraren te noemen, van wie zijns erachtens gezegd mag, en gezegd mag naar waarheid, dat zij „den vollen raad Gods" metterdaad belijden.

Dr. Kleyn, die nog niet optrad en van wie betere dingen te hopen zijn, blijft dan buiten spel. Ons schrijven sprak alleen van de nu in het ambt zijnde hoogleeraren, zoodat hij recht heeft er Dr. Doedes, die destijds nog in het ambt was, bij te nemen.

Voorts zal hij dan hebben te constateeren, wat, *niet* naar zijn bijzondere opvatting „de volle raad Gods" beteekent. Immers dan kreeg men een *petitio principii*. Neen, de uitdrukking „volle raad Gods" dient dan genomen in historischen zin, gelijk deze in den loop onzer kerkhistorie de staande term wierd voor die belijdenis van den raad Gods tot behoudenis van zondaren, die tegenover de Arminianen door onze kerken in heur *Canones* te Dordrecht is uitgezet en tegen de logenachtige stellingen der heele en halve Pelagianen, en evenzoo tegenover de heele en halve Universalisten verdedigd.

En brengt hij ons nu metterdaad uit de geschriften van één of meer hoogleeraren aan de Utrechtsche academie zoodanige stukken, waaruit blijkt dat zij in den zin dier Canones, zoo thetisch als anti-thetisch dezen „vollen raad Gods" alsnog belijden, en daarbij hun openlijke herroeping van alles wat dusver in hun geschriften en uitlatingen hiermee streed, dan spreekt het vanzelf dat én wij én heel de vaderlandsche kerk hem hiervoor hartelijk dankbaar zullen zijn.

Toch is het bijna *te* naief, om ook maar de mogelijkheid in te denken, dat zulk een stringent bewijs door hem zou *kunnen* geleverd worden.

Wie toch eenigermate op de hoogte is van de geestesrichting die de Utrechtsche theologie dusver beheerschte, die weet met wiskunstige zekerheid, dat geheel deze theologie, niet slechts in eenige bijzaak, maar in geheel haar bedoelen en streven, er juist op uitgaat, om het standpunt door onze vaderen te Dordrecht ingenomen, als onhoudbaar te verwerpen, en hiervoor in te ruilen een geheel ander standpunt, dat deels Luthersch, deels philosophisch, slechts door het misbruiken van een op dit standpunt zinledig geworden en geheel anders bedoelde phrase, nog van den „vollen raad Gods" spreken kon.

»*Volle* raad Gods" duidt toch aan, dat men juist protesteert tegen het uitlichten uit dien raad van die bestanddeelen ervan, waartegen alle eeuw door *zij* zich verzet hebben, die dezen raad op antrhopologischen grondslag construeerden, in stede van hem theologisch uit het Eeuwige Wezen te laten afdalen, en dien uit zijn heilig Woord te beluisteren.

Toch heeft ons nader verzoek aan Dr. Van Leeuwen in het minst niet de strekking om zijn protest te ridiculiseeren.

Slechts bedoelt onze nadere opmerking Dr. Van Leeuwen uit de zwevende phraseologie naar de concrete bewijsvoering terug te roepen, en hem daardoor te dwingen om óf door te zwijgen zijn protest *de facto* in te trekken, óf wel door zijn eigen *historische* definitie van »den vollen raad Gods" het bewijs te leveren, dat onze critiek op de Utrechtsche theologie juist was.

Of hij toch al tegenwerpt, dat „de volle raad Gods" uit de Heilige Schrift moet geput, en dat hij er dien raad anders uit leert kennen, dan wij, baat hem in dit geding niet.

Te zijner tijd kan ook dit ander geschil onderzocht, nadat eerst door de Utrechtsche theologen zal beleden zijn, dat ze tot het geloof aan de Heilige Schrift zijn teruggekeerd.

Hier echter gold het een historische quaestie.

Uit de Heilige Schrift hebben onze kerken eene belijdenis omtrent den raad Gods afgeleid, die zij eeuwenlang met den naam van „*vollen* raad Gods" juist ter onderscheiding van andere voorstellingen, die men ook uit de Schrift zeide geput te hebben, staande hielden.

De vraag is dus alleen, of de Utrechtsche theologen *deze* belijdenis van „den vollen raad Gods", zonder *reservatio mentalis*, en zonder onder de woorden iets anders te schuiven, dan er mee bedoeld is, al dan niet als de uitdrukking hunner eigen overtuiging belijden.

Dat ontkennen wij.

Dit meent Dr. Van Leeuwen te kunnen bevestigen.

Welnu, hiervoor wachten we zijn bewijs.

Dr. Rutgers schrijft ons:

Onlangs kon bericht worden, dat nu ook voor de Hervormde kerk van *Vorden* de organisatie van 1816 is terzijdegesteld, en die kerk daarmede tevens is teruggekeerd tot de oude, nimmer wettig afgeschafte, Gereformeerde Kerkenordening.

Ter gelegenheid van die vrijmaking is het zeker eene niet onbelangrijke herinnering, dat diezelfde kerk reeds vóór 66 jaren bijna was vrijgemaakt door de Haagsche Synode zelve.

Zij had, evenals eenige andere gemeenten, van 1816 af beslist geweigerd, de jaarlijksche quota (voor haar op 20 gld. gesteld) te betalen voor de kosten van kerkelijk bestuur. De Synode had geen kans gezien, haar te dwingen. En toen nu in de Synodale vergadering van 1822 de commissie, die over financieele zaken te rapporteeren had (bestaande, met den quaestor, uit den hoogleeraar J. van Voorst, de predikanten H. H. Donker Curtius, J. H. Krom en M. Cremer, en den ouderling A. van der Merwede), in haar rapport was toegekomen aan de vermelding van die tegenstrevende gemeenten, waren hare overwegingen en slotsommen de volgende (Hand. der Synode, 1822, blz. 86 vgg.; de cursiveering van sommige uitdrukkingen is er hier bijgevoegd):

Wat echter volstrekt halsstarrig onwillige gemeenten betreft, deze dienen door nog andere middelen tot haren pligt te worden gebragt, waartoe de commissie zou voorstellen eene stellige en beschamende verklaring van de verontwaardiging der Synode, over zulk een misdadig, en zelfs voor Zijne Majesteit den Koning, die het synodaal reglement op de klassikale kosten heeft goedgekeurd, tergend gedrag: hetwelk, is de commissie wel geïnformeerd, hier of daar, en in het bijzonder te Vorden, gedreven wordt tot zulk een uiterste, dat men, min of meer openlijk, de bevoegdheid van Zijne Majesteit tot het sanctioneren van zoodanig reglement durft betwijfelen, en de geheel in het financieel belang der gemeente gemaakte verordeningen der bekostiging van het Kerkbestuur, en op het voorstel en na rijpe deliberatie van de Synode zelve, die geheel de Nederlandsche Hervormde kerk vertegenwoordigt, daargesteld, en waarvan overal het goed gevolg ondervonden wordt, opzettelijk te taxeren, te bespotten en met den voet te trappen.

Daarenboven zou de commissie meenen, dat deze gemeenten behooorden *gesteld te worden buiten de wet*, en wel voor een aantal van 20 of 25 jaren, onherroepelijk; zoodat geene verzoeken, om in den algemeenen zoo voordeeligen maatregel te mogen deelen, gedurende dien tijd, een onderwerp der deliberatiën zouden mogen worden; *waaruit dan volgen moet, dat zulk eene gemeente terugkeert tot haren vroegeren stand*, en bij iedere daar voorvallende vacature gehoudenis, behalve bij Zijne Majesteit, wederom eene *klassikale handopening* te vragen, en voor dezelve, gelijk ook voor de klassikale approbatiën, en de losmaking eens Predikants, dien zij beriepen, zoodanige onkosten te betalen, als *volgens, misschien vrij willekeurige en bezwarende, klassikale wetten, van haar in die gevallen voorheen werden gevorderd*, en welke nu voortaan nog meer bezwarende zullen worden, daar als nu de gewone vergaderingen der Klassis Plenaria ophouden, het behandelen van zoodanige zaken, in de eenige Klassikale Vergadering ieder jaar, door de wet verboden is, en alles *alzoo in opzettelijk daartoe beschreevene* en alzoo zeer kostbare vergaderingen zal moeten worden behandeld.

De commissie is in twijfel, of dezelve ten deze zou moeten aanraden, het stellig en ongelimiteerd concluderen tot dezen strengen maatregel; dan of dezelve zou aanraden, ook hier den ring, waartoe zoo eene onbillijke en onwillige gemeente behoort, met het voorschot te belasten: waartoe dezelve eenigermate hellen zou, ter tegemoetkoming der bedenking van één harer leden, dat op die wijze *de geheele gemeente* lijden moet, om de misdaad misschien van eenen enkelen halsstarrigen, die daar het rad gewoon is te draaijen, en in de hoop, dat, door gepaste voorstellen van Predikant en naburen, door vrijwillige bijdragen van welgezinde partikulieren, het openbaar schandaal zou worden verhoed.

Dan, aan den anderen kant vreest de commissie zeer, dat de invloed van zoodanigen halsstarrigen, die de gemeente opwindt, te groot zal zijn, dan dat de welgezinden in de gemeente hem niet te zeer zouden moeten ontzien, om op die wijze het voldoen aan zijn kwaadaardig opzet, tot het tegenwerken en beproeven van wanorde, te verhinderen.

Dan, wat spreekt de commissie van advijs in dezen, aan de Synode: zijdging misschien reeds te ver; het synodaal reglement op de klassikale kosten heeft, in deszelfs 12de artikel, geheel deze zaak aan het Departement tot de Kerkelijke Zaken verwezen, en met gerustheid mag de Synode hetzelve tot redres nogmaals inroepen. De commissie stelt het buiten twijfel, dat het alleen het geheel onverwachte, en nagenoeg ongeloofelijke, van zoodanige onbeschaamde, en halsstarrig volgehoudene, verachting en bespotting van de door Zijne Majesteit gesanctioneerde reglementen is, welk gezegd Departement verhinderd heeft, meer efficacieuse maatregelen te nemen; en alzoo kan de commissie niet anders voorstellen, dan den HoogEerwaarden Heer Quaestor tot gezegd Departement, ingevolge gezegd artikel, met vernieuwden aandrang te verwijzen.

Uit de Handd. der Synode blijkt verder, dat men aan den laatstvermelden weg van Overheidsbemoeiing vooralsnog de voorkeur gaf. Maar opmerkelijk is het toch, dat ook voorgesteld werd: losmaking der gemeente van de in 1816 opgelegde organisatie. En nog opmerkelijker is het zeker, dat de commissie dit beschouwde als eene zaak die zeer goed geschieden kon, en dat zulks in de Synode zelve ook blijkbaar niet betwijfeld werd.

Destijds werd dus door de kerkelijke leiders, die het best op de hoogte waren en die zelven groot belang nadden bij instandhouding van de pas ingevoerde organisatie, toch ondersteld en erkend als eene zaak die vanzelf sprak, dat eene gemeente als zoodanig en in haar geheel buiten de wet van die organisatie kon komen; — dat dit alsdan uit den aard der zaak ook geschiedde voor die leden, die persoonlijk liever onder de bedoelde organisatie zouden blijven; — en dat zulk eene gemeente dan terstond weer te staan kwam onder de oude Gereformeerde Kerkenordening, welke alzoo, na wegneming van de opgelegde organisatie, vanzelf weder opleefde en van kracht werd.

In dien tijd, en nog lang daarna, waren de Handd. der Synode slechts in zeer beperkten kring, en dan nog confidentieel, bekend. Ware dit anders geweest, misschien zouden zulke beschouwingen toen reeds gevaarlijk geweest zijn voor de organisatie. En denkelijk zou dat ook wel gebleken zijn, wanneer de aan Vorden toegedachte straf (?) inderdaad eens tot uitvoering gekomen ware. De Synode van 1822 handelde zeker in haar eigen belang, toen zij liever de toevlucht nam tot het Koninklijk Departement. Maar merkwaardig blijft het toch altijd, dat diezelfde Synode nog als gansch natuurlijk aanmerkte, wat in onzen tijd, zoolang na 1816, door zoovelen niet eens meer begrepen wordt.

Dank zij eene welwillende mededeeling van Ds. Gispen, zijn we in staat over het Reglement van 1869 een licht te doen opgaan, dat werkelijk de wegneming ervan bevorderen kan.

Immers uit deze mededeeling blijkt, dat de mannen die in 1869 dit concept inzonden, volstrekt niet de eigenlijke ontwerpers ervan waren.

Reeds in 1854 toch, en dus 15 jaren vroeger, had de Synode der Christelijke Gereformeerde kerk, die dát jaar saamkwam, aan de Synodale Commissie in last gegeven bij de Regeering aan te dringen op de erkenning van alle kerken saam als één kerkgenootschap.

Een daartoe in gereedheid gebracht reglement, wierd door den kerkeraad van Kampen namens 165 gemeenten dan ook metterdaad aan de Regeering ingezonden, en was van den volgenden inhoud:

REGLEMENT

of Artikelen van Algemeene Overeenstemming der Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk.

Art. 1. De Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk in Nederland erkent volledig en zonder eenige zinsbehouding, als uitdrukking van haar geloof:

De Nederlandsche geloofsbelijdenis, vervat in 37 Artikelen, den Heidelbergschen Catechismus en de leerregels, vastgesteld in de Synode van Dordrecht van 1618 en 1619.

In de openbare Godsdienstoefeningen gebruikt zij: De formulieren van Doop, Avondmaal, Oefening der Kerkelijke Tucht, Bevestiging der Kerkedienaren en Inzegening des Huwelijks, die in de Synode van Dordrecht van 1618 en 1619 zijn goedgekeurd; in de kerkelijke regeering wordt, zooveel de omstandigheden het niet verhinderen, het Kerkelijk Handboekje en bepaaldelijk de Kerkorde van de Synode van Dordrecht van 1618 en 1619 gevolgd.

Art. 2. Allen, die vrijwillig tot deze Kerk toetreden en in eenige gemeente op de gebruikelijke wijze door hare Opzieners zijn aangenomen, worden als leden der Kerk erkend. Het lidmaatschap vervalt, wanneer iemand door het wettig kerkbestuur daarvan vervallen is verklaard, volgens de vigeerende kerkeorde, vermeld in Art. 1, en is men van af dien tijd van alle voorregten der kerk verstoken, totdat men weder naar behooren, boven omschreven, als lidmaat is opgenomen.

De vervallenverklaring door het bestuur moet aan den persoon, dien het aangaat, of in eene wettige vergadering der leden van de Gemeente, ter plaatse waar die persoon laatstelijk als lid aangeteekend is, geschieden.

Art. 3. In alle kerkelijke zaken is de regeering en uitvoering aan het Kerkbestuur opgedragen. De leden der Kerk zijn aan de uitspraak van het Kerkbestuur onderworpen.

Art. 4. Het Kerkbestuur wordt uitgeoefend door de Kerkeraden, wat de gemeenten afzonderlijk aangaat, door de Classicale Vergaderingen, met betrekking tot eenige gemeenten gezamentlijk in een gedeelte van eene Provincie; door de Provinciale vergaderingen, voor zooveel alle de gemeenten in eene Provincie betreft; en door de algemeene Synode, voor geheel de Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk. De kerkelijke uitspraken van dit Bestuur en in het laatste ressort van de algemeene Synode, worden, voor zooveel het Bestuur zulks verlangt, door de Burgerlijke Overheid gehandhaafd.

Art 5. Er bestaat eene Synodale Commissie, samengesteld uit drie personen, aan welke een penningmeester is toegevoegd.

Tegenwoordig zijn de leden dezer Commissie: Ds. S. Van Velzen te Kampen, Ds. A. Brummelkamp te Kampen en Ds. H. Joffers te 's-Hage; als Penningmeester is aangesteld de Ouderling J. Van Andel Hz. te 's-Bosch. Voorts is alleen de Synode gemachtigd, de Synodale Commissie te benoemen, en zorgt dat de Overheid van hare benoeming kennis drage. De benoeming van de Synodale Commissie strekt van den tijd, die van de eene tot de naastvolgende Synode verloopt.

Alle zaken de Kerk in het gemeen, of eenige Gemeente in het bijzonder betreffende, waarmede de bemoeiing van de Hooge Regeering wordt vereischt, worden door deze Commissie aan de Regeering medegedeeld.

De Synodale Commissie doet verslag van hare werkzaamheden in de jaren, wanneer de algemeene Synode niet gehouden wordt, aan de Provinciale Vergadering, die hiertoe door de Synode aangewezen wordt.

Art. 6. Elke Gemeente, die voortaan bij de Hooge Regeering wenscht bekend te staan, als behoorende tot de Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk, geeft hiervan kennis door middel van haren Kerkeraad.

Van dat oogenblik af, is zij verbonden aan al de instellingen der Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk, en deelt zij in alle de rechten, die door den Staat aan deze Kerk worden toegekend.

Vergelijkt men nu dit concept met het later gearresteerde, dan blijkt metterdaad,